

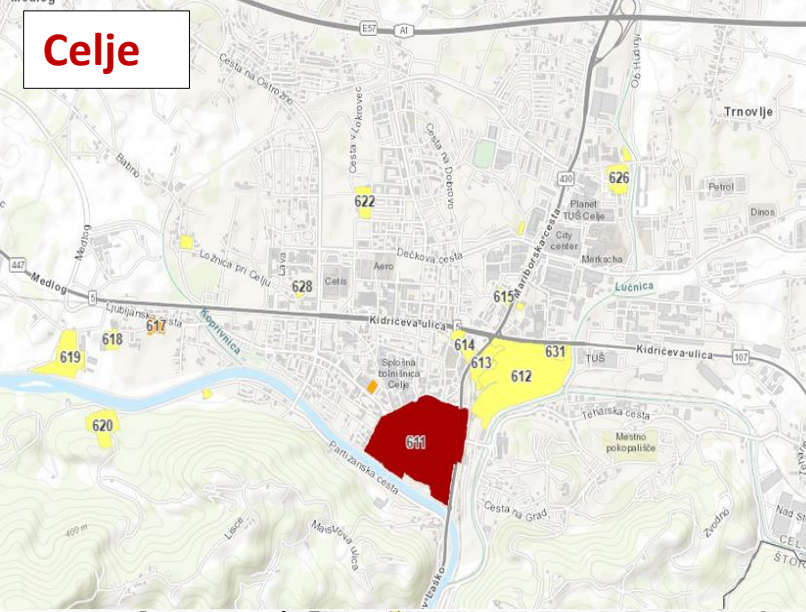
Degradirana območja v mestu in proučevanje njihovih vplivov

Barbara Lampič (FF UL), Tatjana Kikec

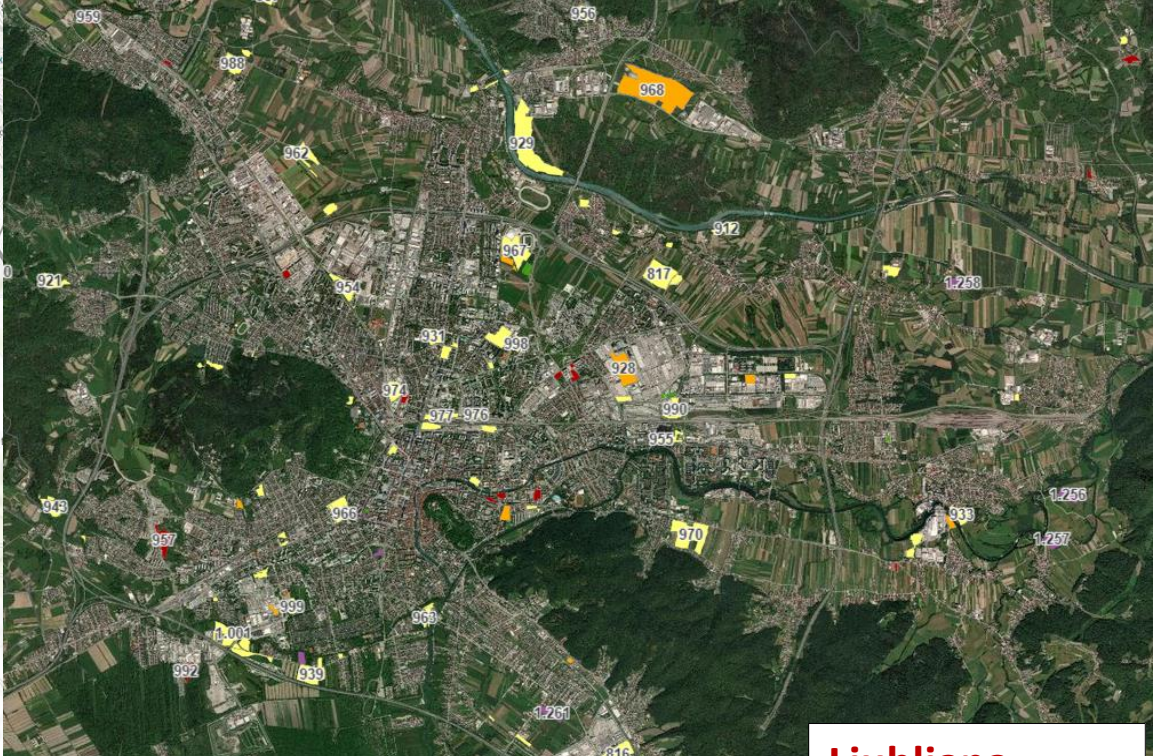
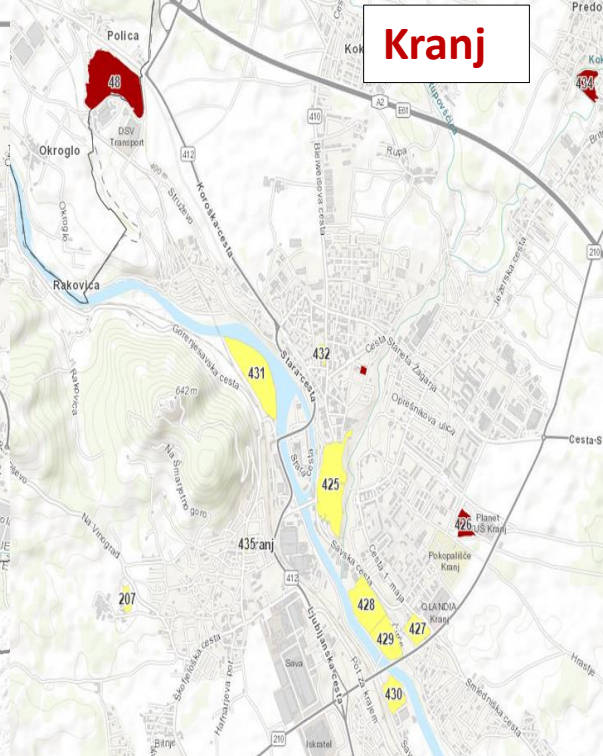

Celje, 16. 10. 2020

Celje

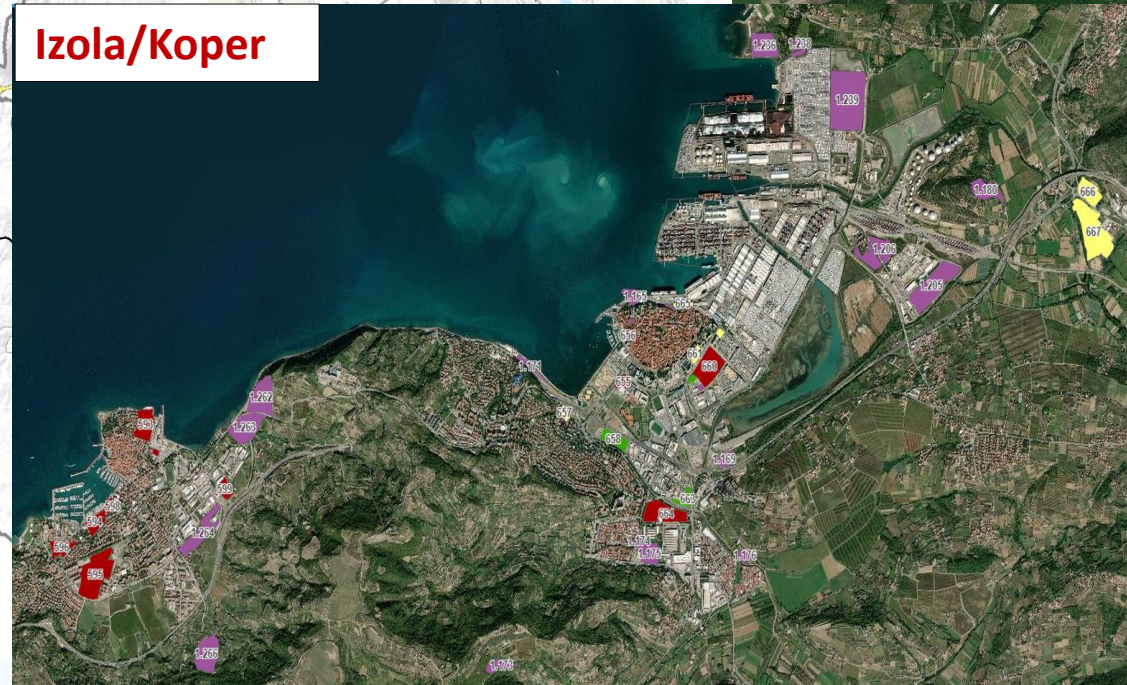

Kranj

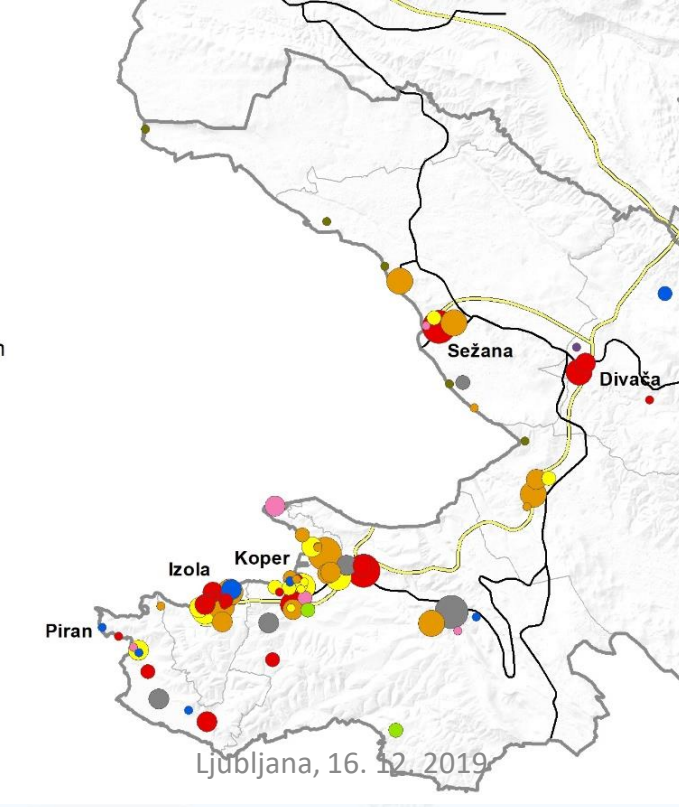
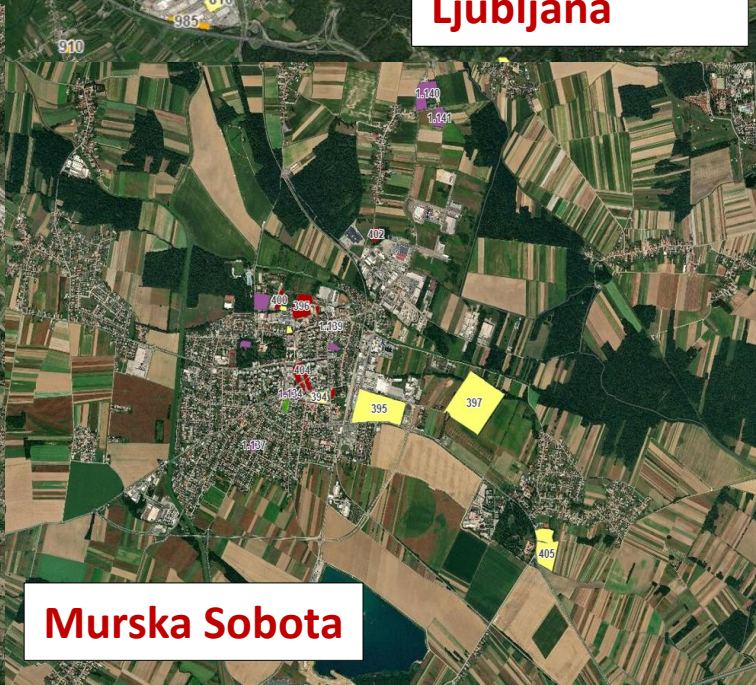

Ljubljana

Izola/Koper

Murska Sobota

Ljubljana, 16. 12. 2019

Današnji poudarki

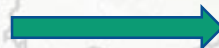
- Zakaj PROSTOR?
- Kaj vse so (funkcionalno) degradirana območja, kako jih opredelimo?
- Kakšne vrste območij poznamo - tipi degradiranih območij
- Kakšne oblike degradacije prostora so prisotne, kakšne zanimive za raziskovanje?
- Aktualne razmere v Sloveniji (rezultati ažuriranja 2020), stanje na območju Celja
- Dinamika in vrsta sprememb v obdobju 2017 - 2020
- Primeri oživitve, primeri slabe prakse (v Sloveniji) – pomoč za nazornejšo predstavitev učencem
- Kako lahko opazujemo, raziskujemo, analiziramo z učenci, dijaki - delo v učilnici in terensko delo
- Popisni list, predlogi za intervju
- Aplikacija kot podpora delu na terenu, krepitev različnih veščin
- Podporno gradivo

Obravnava funkcionalno degradiranega prostora (koraki)

- **Prepoznavanje** funkcionalno degradiranih območij (FDO) in spremljanje stanja
- Opredelitev prednostnih območij za reaktivacijo/oživitve (A-B-C)
 - C - potrebe po intervenciji – **nujni podporni ukrepi**
 - A - primernost zaradi ugodnih lastniških, načrtovalsko-lokacijskih značilnosti in varstveno-okoljskih omejitev
- **Načrtovanje oživitve** (reaktivacije) (**pogosto potrebna predhodna sanacija območja**)
- Cilj: Ponovna raba, oživitev FDO, racionalna raba prostora – posredno varujemo ostala zemljišča!

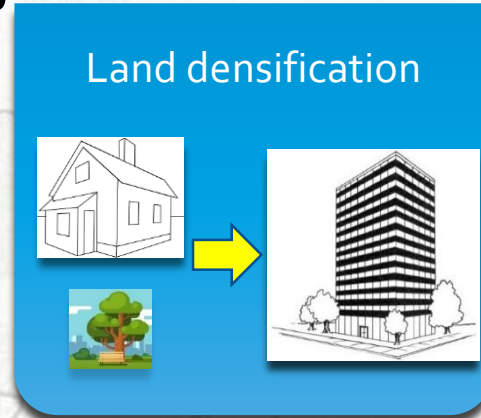

T. Kikec, april 2017

J. Hanžke Breclj, nov. 2018

Trajnostni pristop k načrtovanju – „recikliranje“ – ponovna (upo)raba zemljišč!

LAND RECYCLING

+ Potrebe prebivalstva – potrebujemo prostor za različne dejavnosti

- Poselitev
- Gospodarski razvoj – industrija
- Razvoj infrastrukture
- Pridobivanje mineralnih surovin
- Turizem
- Kmetijstvo
- Gozdarstvo
- ...

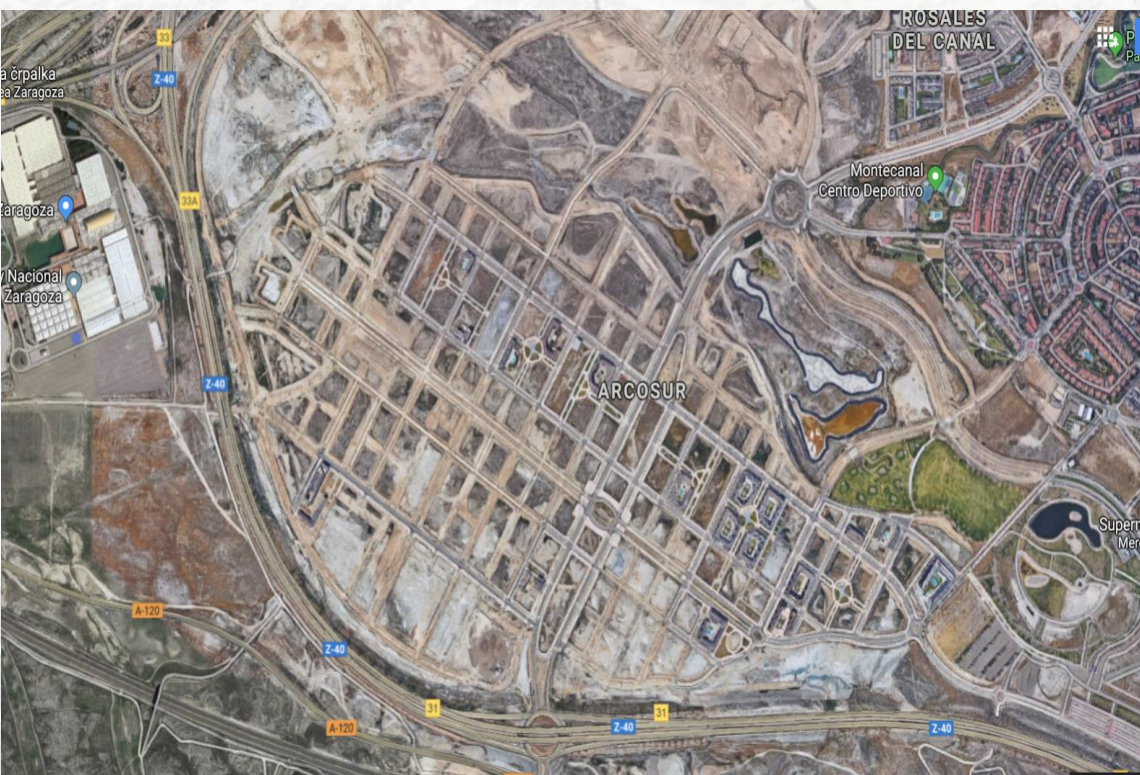
A naše potrebe se SPREMINJAJO!

VSE HITREJE!!!!

Primeri nedomišljenega in netrajnostnega prostorskega umeščanja dejavnosti

- Španija v obdobju 2000-2005 dnevno na novo pozidala kar **75,8 ha**;
- Samo v obdobju 1998 do 2008 najvišja stopnja urbanizacije – na novo nastala tretjina današnjih urbaniziranih območij.

Zaragoza – Arco Sur

Urbanizacija in izguba zemljišč / veliki načrti

Poslovni coni Hoče - Slivnica poslanci prižgali zeleno luč

Državni zbor uzakonil institut odpoklica župana

15. december 2016 ob 16:19,
zadnji poseg: 15. december 2016 ob 19:30
Ljubljana - MMC RTV SLO/STA

V primeru projekta Magne Steyr je poslance večinoma prepričala namera o 1.000 novih delovnih mestih. Je pa nekatere zmotilo, da bo za izvedbo "žrtvovana" najboljša kmetijska zemlja.

DZ je z 58 glasovi za in tremi proti potrdil zakon o zagotavljanju pogojev za izvedbo strateške investicije na razvojnem območju v občini Hoče - Slivnica, ki bo skrajšal roke za pridobivanje zemljišč, na katerih se pričakuje investicija avtomobilskega dobavitelja Magna Steyr.

Kot je v uvodu pojasnil minister za gospodarski razvoj in tehnologijo Zdravko Počivalšek, je predlagani zakon potreben zaradi pridobivanja nepremičnin za izvedbo strateške naložbe na razvojnem območju, ki je za Slovenijo in regionalni razvoj mesta Maribor in okolice izjemnega pomena.

"Govorimo o strateški investiciji, ki bo ustvarila najmanj 1.000 delovnih mest na problemskem območju z visoko brezposelnostjo, njena velikost v višini najmanj 100 milijonov evrov pa bo prinesla številne pozitivne učinke na druge panoge in gospodarske subjekte," je poudaril in dodal, da bodo pozitivni učinki vidni tudi na socialnem področju, pokojninski blagajni in državnem proračunu.

Minister je ob tem izpostavil, da nas s privabljanjem investicij prehitujejo naše konkurenčne države.

Zakon vzpostavlja nov razlastitveni sistem

Predlog zakona po Počivalškovih pojasnilih prinaša več ključnih rešitev. Zagotavlja pogoje za vzpostavitev razvojnega območja v občini Hoče - Slivnica, ki je območje proizvodne cone in je zaradi pozitivnih učinkov v javnem interesu, in opredeljuje strateško

Ocena novice: ★★★★★
Ocena 3.0 od 47 glasov

Vaša ocena: ★★★★★
Ocenite to novico!

Predlog zakona prinaša krajše roke za pridobivanje zemljišč, ima pa tudi ustrezne varovalke - npr. če investicije ne bo v petih letih, omogoča vrnitev zemljišč v kmetijsko rabo. Foto: BoBo

Po zdajšnji zakonodaji je uporaba telesne sile in plinskega razpršilca omejena na primer, ko občinski redar drugače ne more od sebe ali koga drugega odvrti istočasnega protipravnega napada. Novela pooblastil ne spreminja, spreminja pa pogoje za uporabo telesne sile in plinskega razpršilca. Foto: BoBo

VIDEO ZEMLJIŠČA ZA MAGNO RAZBURJAJO

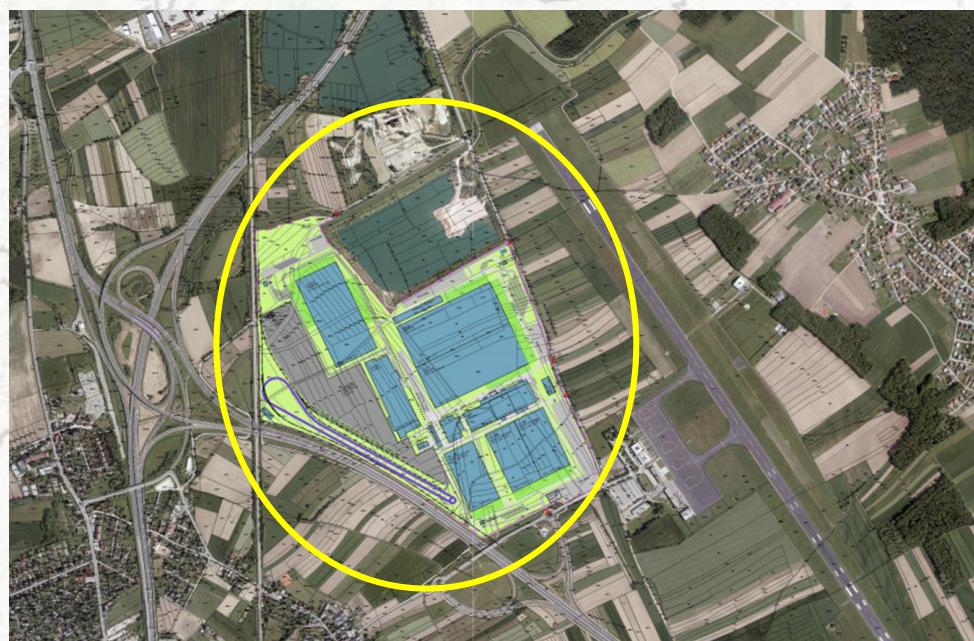
https://maribor24.si/wp-content/uploads/2017/10/DSC_0148.jpg

Urbanizacija in izguba zemljišč

- Varovanje zemljišč in prsti je cokla razvoja!!!!

http://www.new-plant-magna-slovenia.si/magna_sl/

<http://www2.mariborinfo.com>

JE RES?

Funkcionalno degradirano območje (FDO)?

Najpogostejše opredelitve degradiranih območij vključujejo:

- viden je vpliv predhodne rabe območja,
- zapuščenost in zanemarjenost,
- nezadostna izkoriščenost območja,
- onesnaženost,
- zmanjšana vrednost (prostora in objektov),
- potreba po sanaciji in revitalizaciji (oživitvi).

Poenostavljena definicija FDO

- Je nezadostno izkoriščeno ali zapuščeno območje z vidnim vplivom predhodne rabe in zmanjšano uporabno vrednostjo.
- Območje ni v funkciji ali pa je v funkciji le del območja. Ker gre za območje z odsotnostjo „rabe“ torej lahko
- takšna območja predstavljajo potencial za razvoj.

Kako FDO lahko opredelimo, kako jih prepoznamo v prostoru - kriteriji

Osnovni kriteriji za opredelitev FDO

- Opuščenost – območje je v celoti, v manjšem delu (od 50 do 90 %) ali v pretežnem delu (do 50 %) opuščeno;
- Ustrezna velikost – kriterij zajema v odprtem prostoru predstavlja 0,5 ha (5.000 m²), v mestnih naseljih pa 0,2 ha (2.000 m²) (kriterij velikosti za raziskovanje v šolah ni pomemben)

Dopolnilni kriteriji za boljši oris razmer na FDO

- Fizična degradacija
- Socialna degradacija
- Okoljska degradacija

Dileme

- Območja zaraščanja kmetijskih zemljišč (propadanje kulturne pokrajine, izguba biotske raznovrstnosti)
- Območja neustrezne rabe gozda, kmetijskih zemljišč

Opredelitev tipov in podtipov FDO

- 9 glavnih tipov FDO.
- 5 tipom smo določili podtype.
- Skupaj 19 tipov/podtipov.
- Tipologija FDO **ni dokončna** in dopušča širitev.

Primer: DO kmetijske dejavnosti bomo v prihodnje podrobneje obravnavali še po podtipih: farme, kmetije, druga kmetijska območja (rastlinjaki, ribogojnice, ...)

FDO kmetijske dejavnosti

FDO storitvenih dejavnosti

FDO turistične, športnorekreacijske in športne dejavnosti

FDO industrijskih in obrtnih dejavnosti

FDO obrambe, zaščite in reševanja

FDO pridobivanja mineralnih surovin

FDO infrastrukture

FDO prehodne rabe

FDO za bivanje

FDO kmetijske dejavnosti

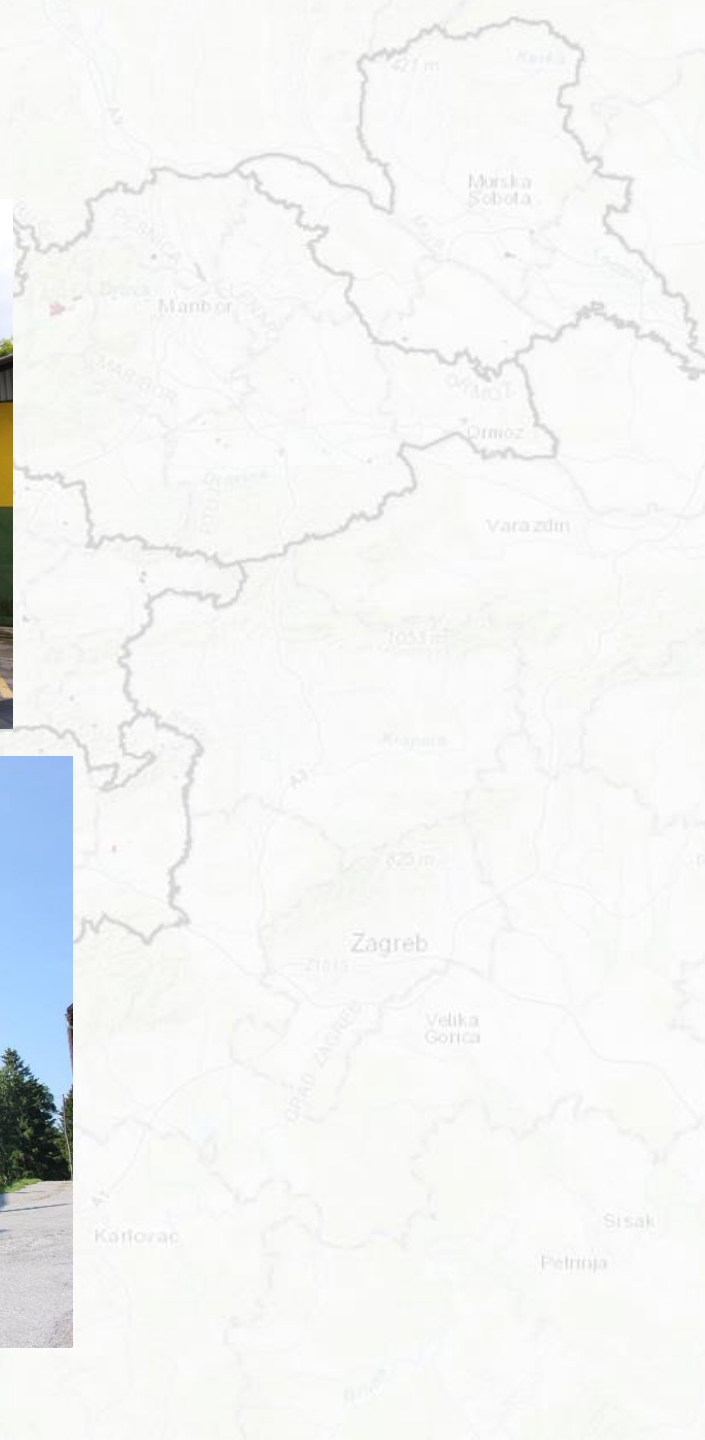
Vrtnarija Medlog (Medlog, MO Celje)

Perutninska farma Zalog (Straža)

Žovnek (Podvrh, Braslovče)

FDO storitvenih dejavnosti

Nakupovalni center Velenje (MO Velenje)

Staro mestno jedro Celja

FDO turistične, športnorekreacijske in športne dejavnosti

Apart hotel Natura (Lačja vas, Nazarje)

Zdraviliški dom (Dobrna)

Šport hotel Areh

Petriček (Lisce, MO Celje)

FDO industrijskih in obrtnih dejavnosti

Stara elektrarna (Velenje)

Stara Cinkarna (Celje)

FDO obrambe, zaščite in reševanja

Karavla v Ceršaku (Šentilj)

Območje nekdanje vojašnice (Mestni vrh, Ptuj)

FDO pridobivanja mineralnih surovin

Kamnolom Selo (Velenje)

Kamnolom Jevšenak (Stranice, Zreče)

Ingradov kamnolom (Frankolovo, Vojnik)

FDO infrastrukture

Parkirišče Obirc (Velenje)

Sončna elektrarna na KZ (Rečica ob Savinji)

FDO prehodne rabe

Večstanovanjski objekti Sončni vrtovi (Brode, Vransko) – opuščeno gradbišče

FDO za bivanje

Gabrje (Celje)

Grad Turn (Velenje)

Samski dom Vegrad (Velenje)

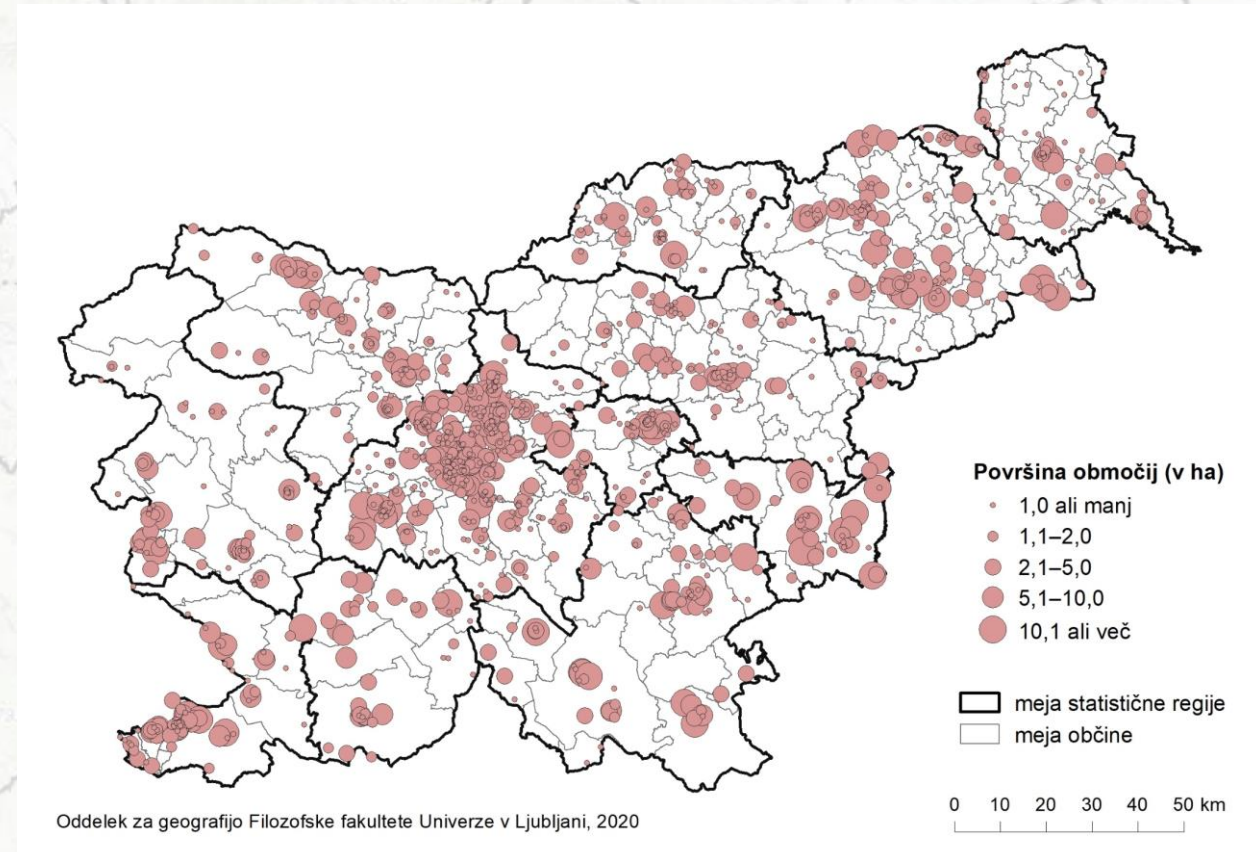
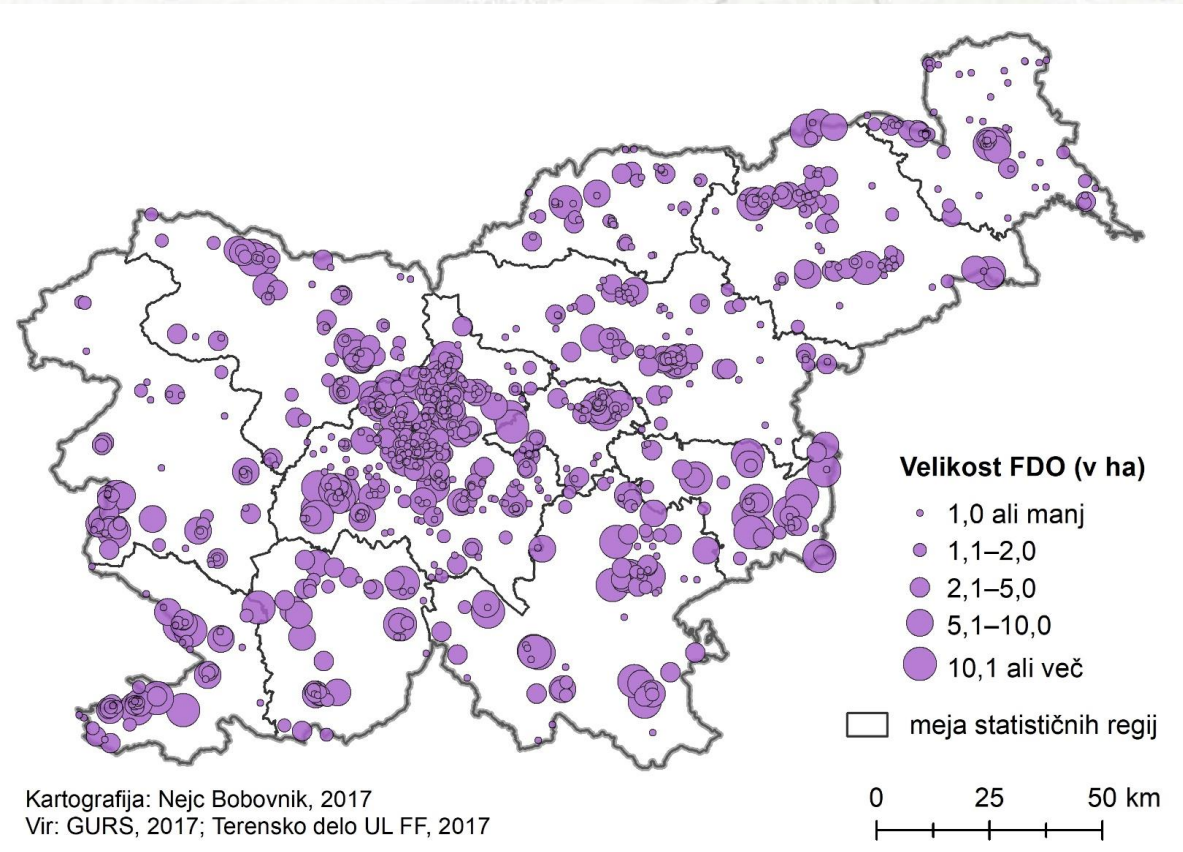

Stanovanjska soseka Kungota

Prostorska slika v Sloveniji leta 2017 in 2020

2017, 1081 območij (3423 ha)

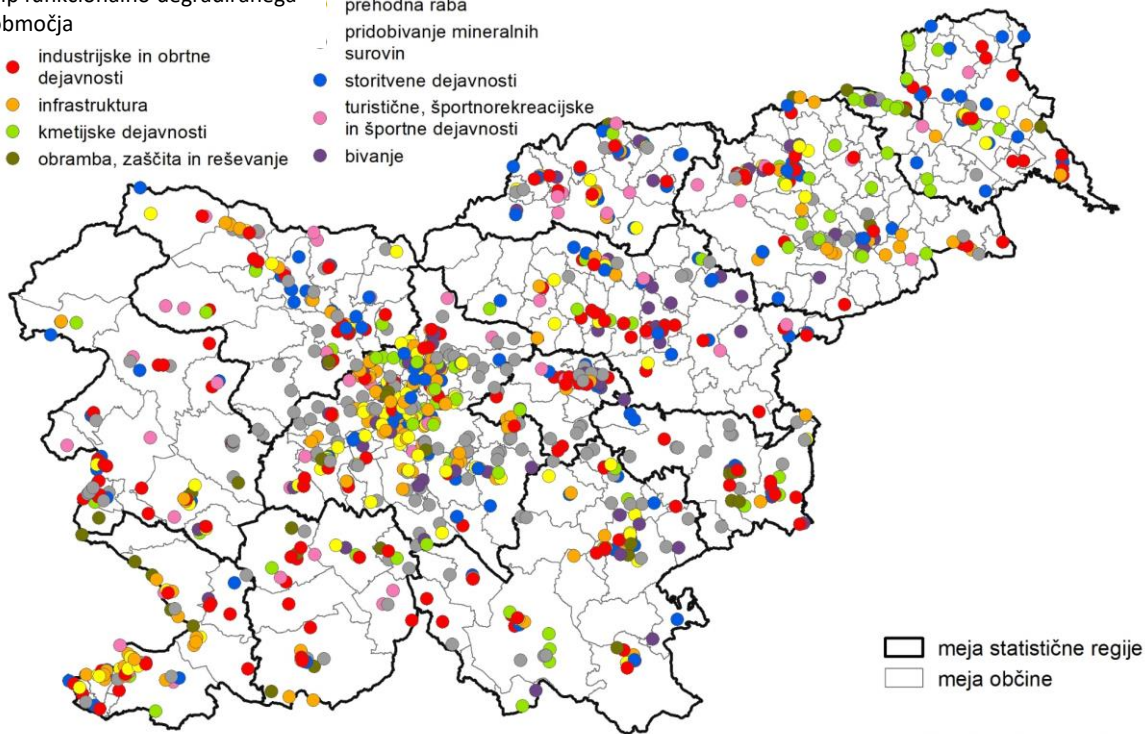
2020, 1167 območij (3747 ha)

FDO v Sloveniji leta 2020

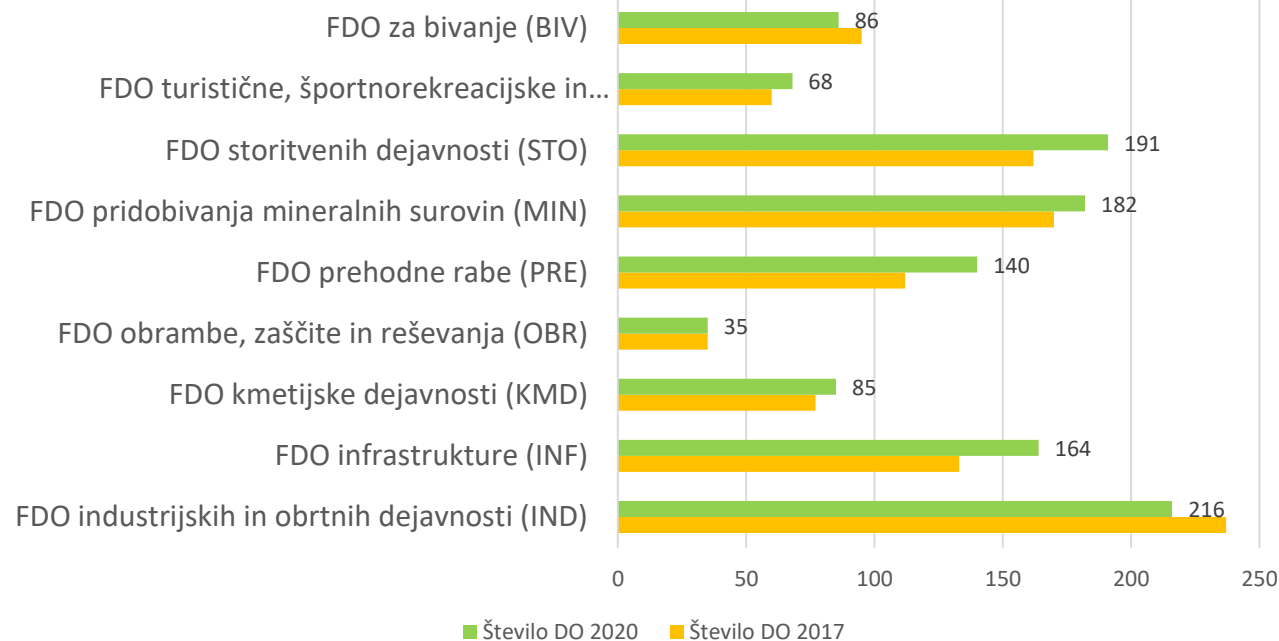
Tip funkcionalno degradiranega območja

- industrijske in obrtne dejavnosti
- infrastruktura
- kmetijske dejavnosti
- obramba, zaščita in reševanje
- prehodna raba
- pridobivanje mineralnih surovin
- storitvene dejavnosti
- turistične, športnorekreacijske in športne dejavnosti
- bivanje

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2020

0 10 20 30 40 50 km

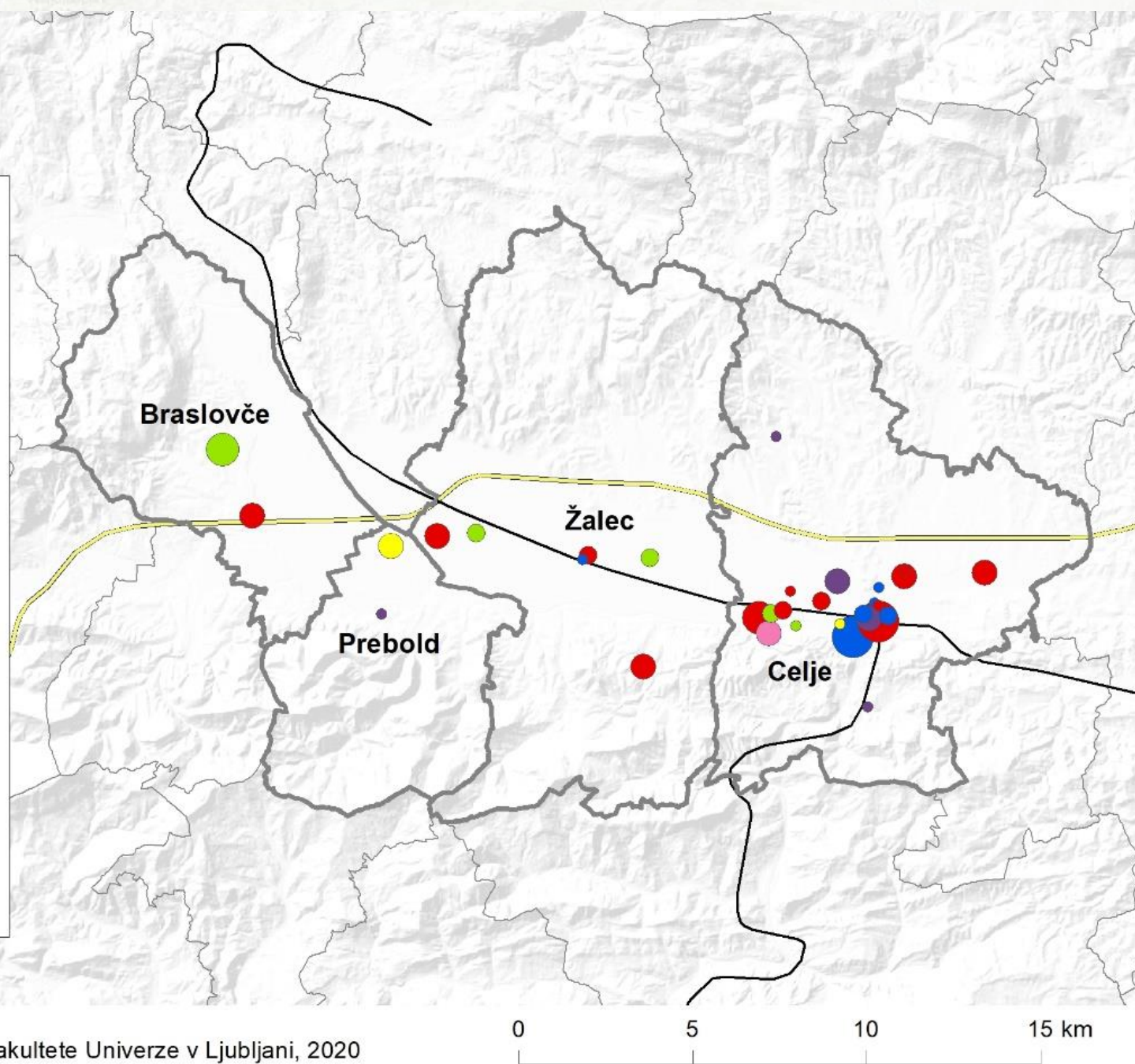

Tip funkcionalno degradiranega območja

- industrijske in obrtne dejavnosti
- kmetijske dejavnosti
- prehodna raba
- storitvene dejavnosti
- turistične, športnorekreacijske in športne dejavnosti
- bivanje

Površina območij (v ha)

- 1,0 ali manj
- 1,1–2,0
- 2,1–5,0
- 5,1–10,0
- 10,1 ali več

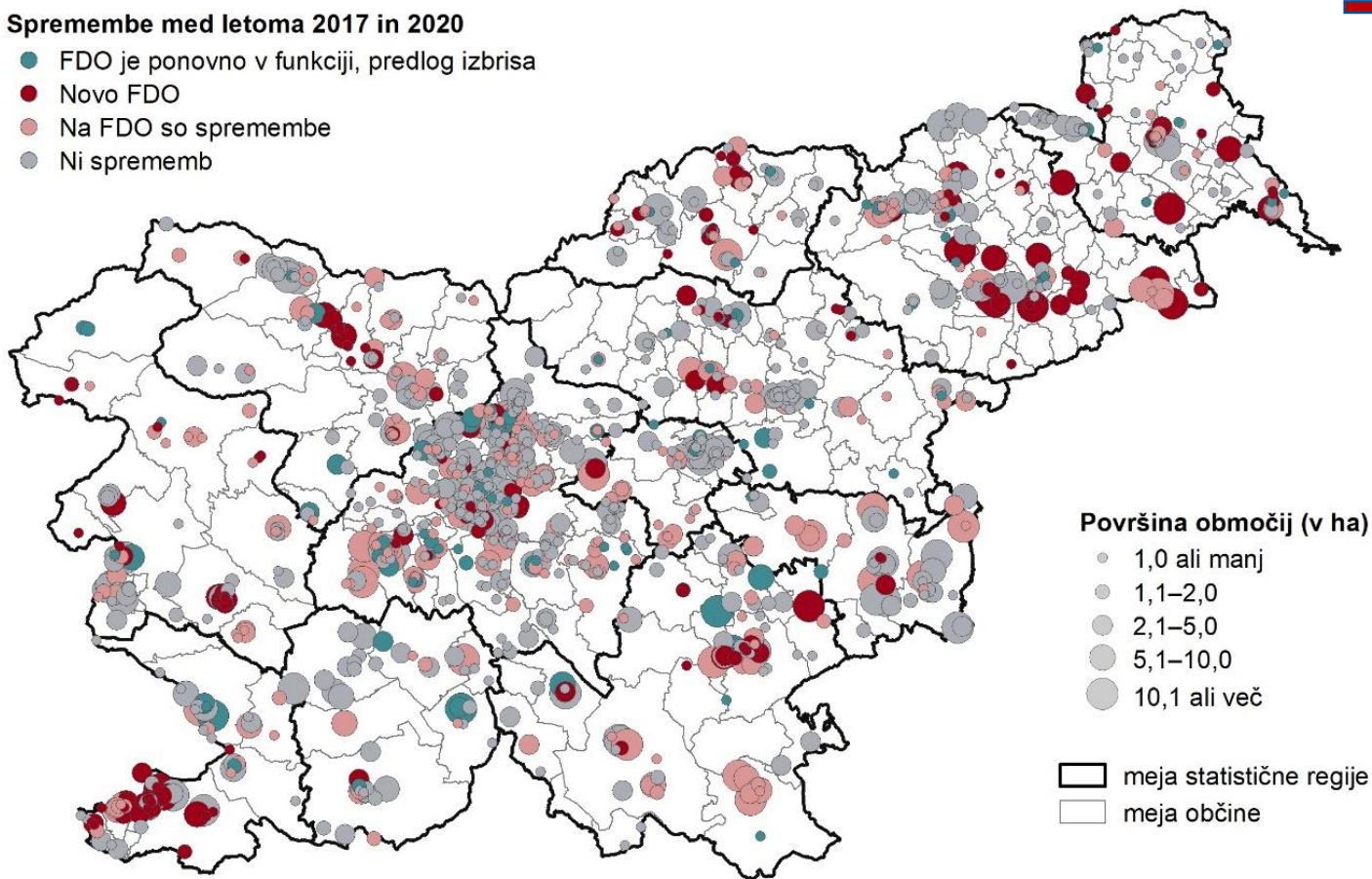
Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2020

Ljubljana, 16. 12. 2019

Prikaz sprememb v prostoru (2017-2020)

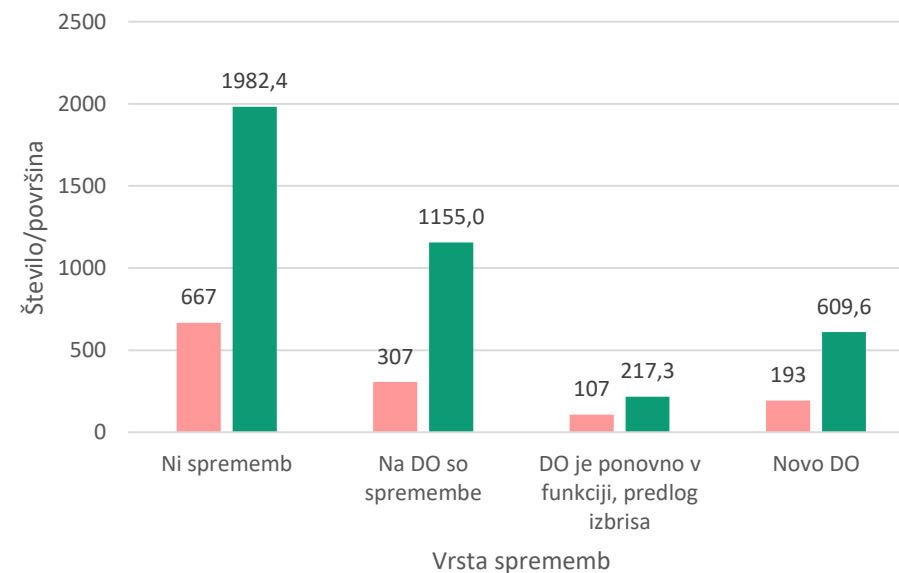
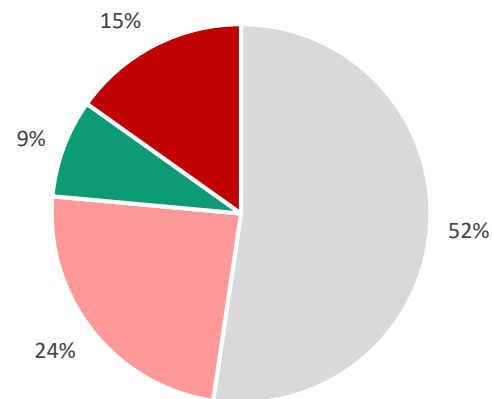
Spremembe med letoma 2017 in 2020

- FDO je ponovno v funkciji, predlog izbrisa
- Novo FDO
- Na FDO so spremembe
- Ni sprememb

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2020

0 10 20 30 40 50 km

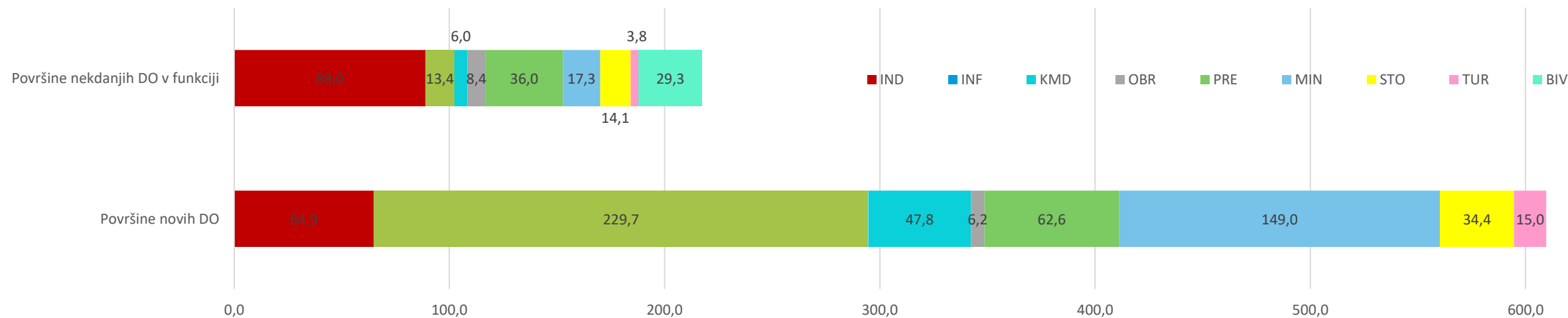

Število DO Površina DO (ha)

Ljubljana, 16. 12. 2019

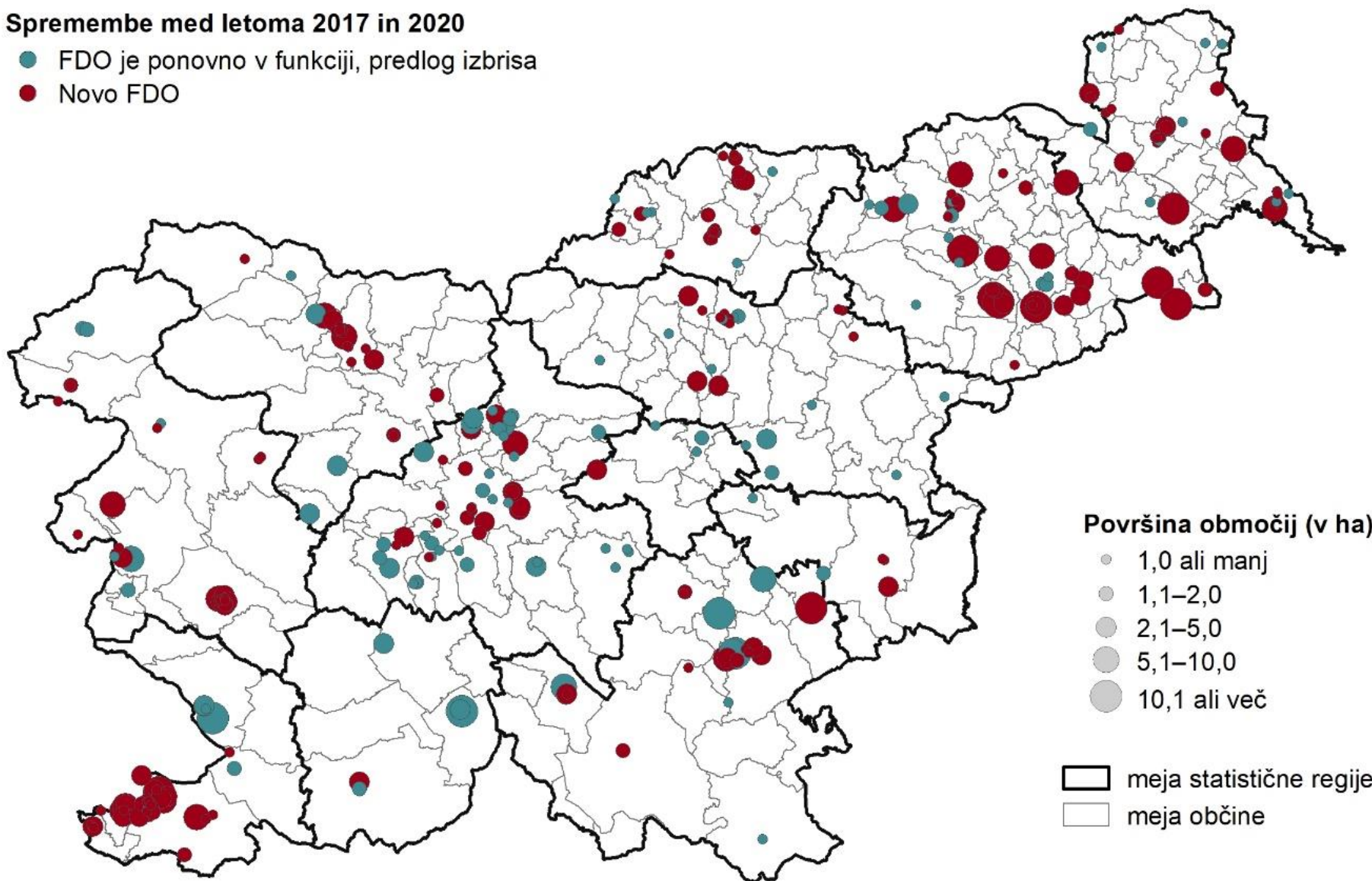
Kaj se pravzaprav dogaja v prostoru?

- Odziv vseh 212 občin, pridobili smo osnovne podatke o območjih, predvsem nas zanimali načrti za območja!;
- V bazo vključili **193** novih FDO;
- Med pregledanimi FDO jih je **107** FDO že v funkciji.

Spremembe med letoma 2017 in 2020

- FDO je ponovno v funkciji, predlog izbrisa
- Novo FDO

Površina območij (v ha)

- 1,0 ali manj
- 1,1–2,0
- 2,1–5,0
- 5,1–10,0
- 10,1 ali več

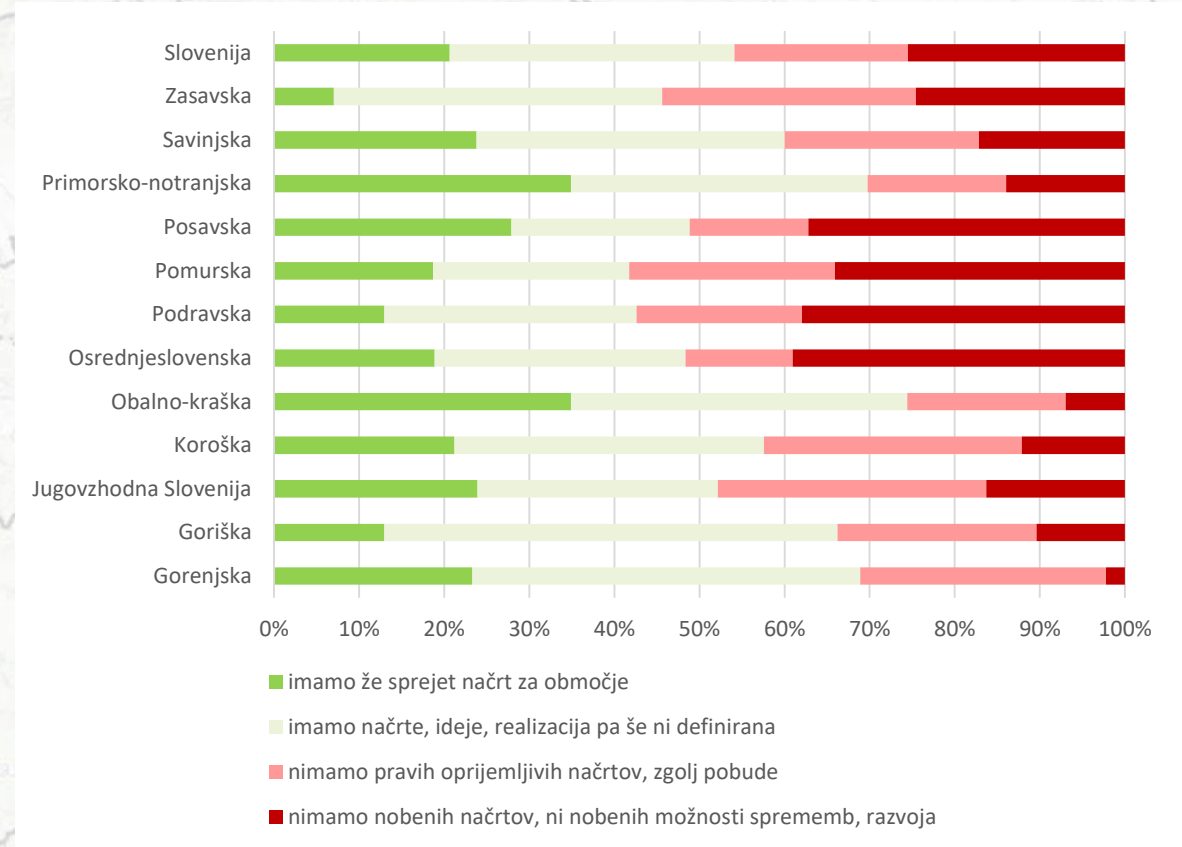
- meja statistične regije
- meja občine

0 10 20 30 40 50 km

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2020

Ljubljana, 16. 12. 2019

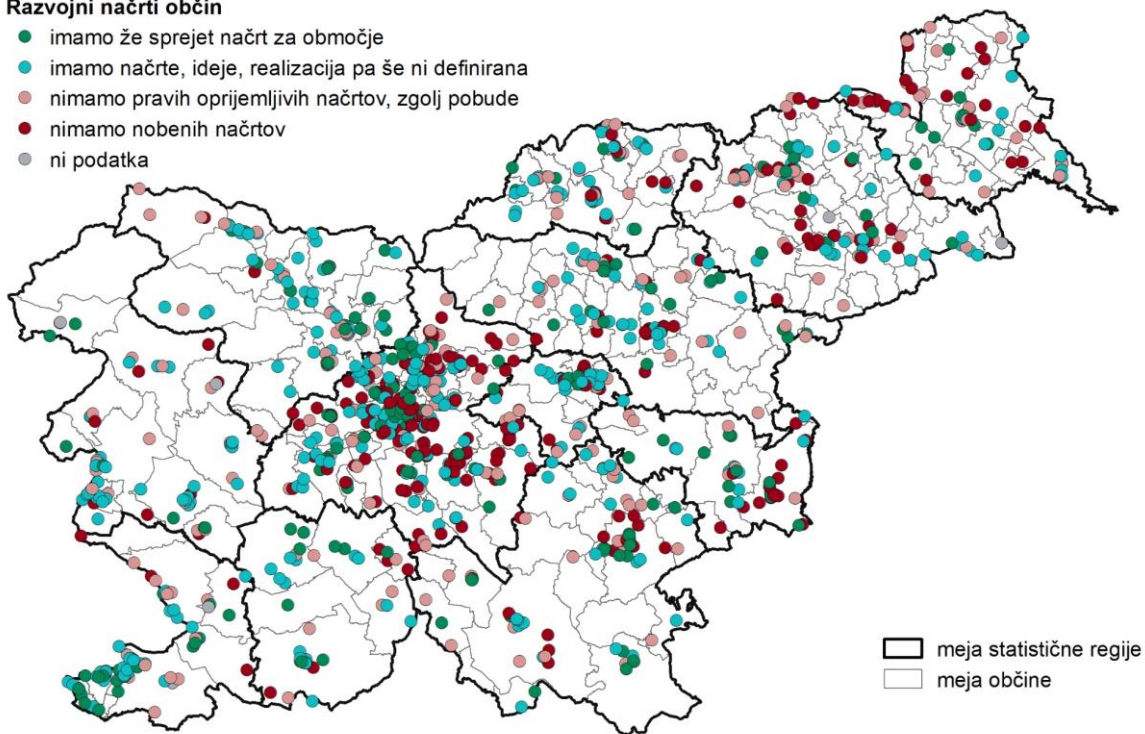
Pojav novih oblik degradacije, novi tipi DO, kakšne so možnosti razvoja?

Razvojni načrti občin – Slovenija in širše območje Celja

Razvojni načrti občin

- imamo že sprejet načrt za območje
- imamo načrte, ideje, realizacija pa še ni definirana
- nimamo pravih oprijemljivih načrtov, zgolj pobude
- nimamo nobenih načrtov
- ni podatka

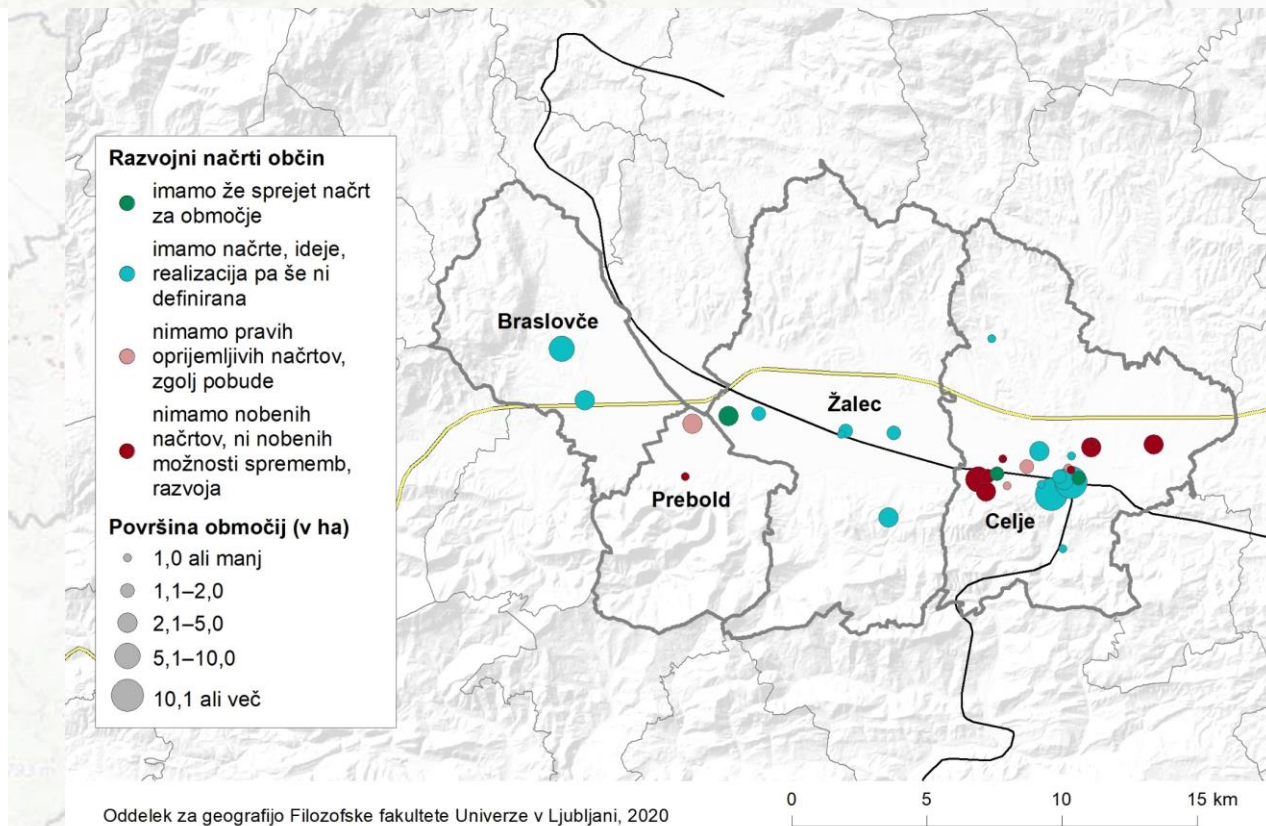
Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2020

Razvojni načrti občin

- imamo že sprejet načrt za območje
- imamo načrte, ideje, realizacija pa še ni definirana
- nimamo pravih oprijemljivih načrtov, zgolj pobude
- nimamo nobenih načrtov, ni nobenih možnosti sprememb, razvoja

Površina območij (v ha)

- 1,0 ali manj
- 1,1–2,0
- 2,1–5,0
- 5,1–10,0
- 10,1 ali več

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2020

Prepoznavanje različnih oblik degradacije

- Stara okoljska bremena – rezultat izvajanja preteklih dejavnosti v prostoru, sledi opuščanje, sprememba dejavnosti, odsotnost sanacije
- Odlaganje različnih, tudi nevarnih odpadkov, gradbenega materiala, zemljine, ...
- Prisotnost azbesta: v obliki odpadka, strešne kritine, drugih vgrajenih materialov
- Ogrožanje varnosti, ogrožanje zdravja
- Prisotnost, razrast tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst
- Vizualna degradacija (odstopanja v merilu, neustrezen arhitekturni slog, barve fasad, ruševine – propadajoči objekti, ...)

- Stara okoljska bremena

Odlaganje različnih (nevarnih) odpadkov

Prisotnost azbesta

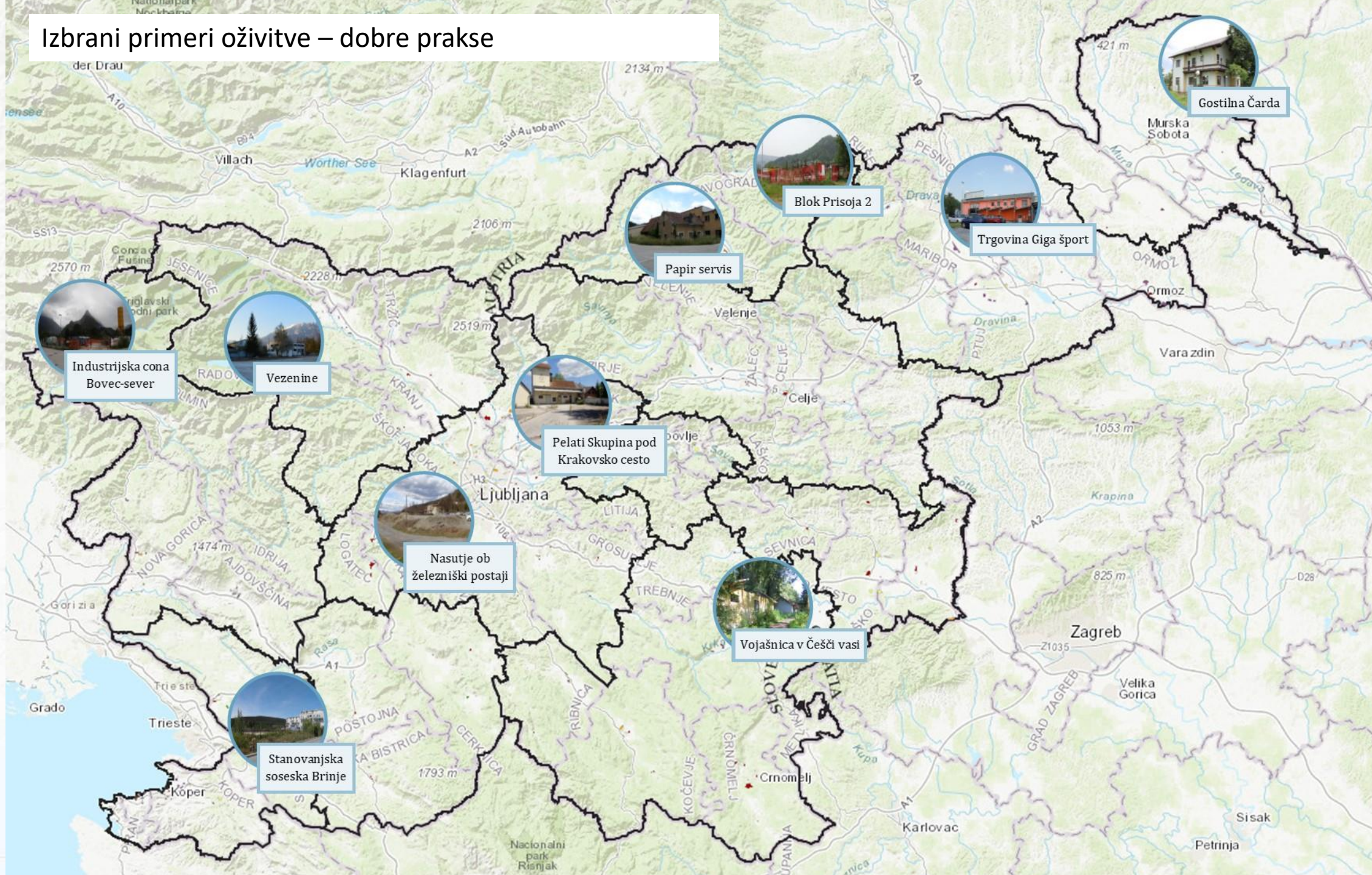
Ogrožanje zdravja in varnosti

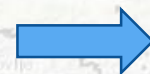
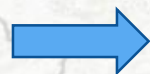
Razvoj tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst

Izbrani primeri oživitve – dobre prakse

Pelati Skupina pod Krakovsko cesto (ID 1049)

- občina Domžale
- FDO storitvenih dejavnosti (poslovnih, trgovskih in drugih storitvenih dejavnosti)
- stari objekti porušeni, nov objekt za trgovsko-storitveno dejavnost

Nasutje ob železniški postaji (ID 581)

- občina Borovnica
- FDO prehodne rabe (značilne prehodne rabe)
- območje je bilo preurejeno v P + R

Stanovanjska sošeska Brinje (ID 495)

- občina Hrpelje-Kozina
- FDO za bivanje (za bivanje (nedograjena stanovanjska območja))
- do konca zgrajeni stanovanjski bloki, ki so v celoti vseljeni

Vezenine (ID 93)

- občina Bled
- FDO industrijskih in obrtnih dejavnosti
- Ureditev lastništva, na območju so zgradili kompleks oskrbovanih stanovanj, poslovne prostore, trgovine, bencinsko črpalko ...

Bivša vojašnica v Češči vasi (ID 447)

- občina Novo mesto
- FDO obrambe, zaščite in reševanja
- Konjeniški šolski športni center Češča vas (jahanje, tabori, fizioterapija s konji ipd.)

Degradirana območja – neustrezno, neučinkovito naslavljanje problemov

Žaga Šmatevž (ID 1192)

- Občina Braslovče
- FDO industrijskih in obrtnih dejavnosti
- V preteklosti žaga, danes propada, zaraščanje, invazivne tujerodne rastline

Mercator Cikava (ID 1121)

- občina Novo mesto
- FDO storitvenih dejavnosti (poslovnih, trgovskih in drugih storitvenih dejavnosti)
- Mercator opuščen po izgradnji trgovskega centra v Bršljinu

+ Nelegalno odlagališče Cesta dveh cesarjev (ID 1200)

- Občina Ljubljana
- FDO infrastrukture (okoljske infrastrukture)
- nelegalno odlaganje nevarnih odpadkov, onesnaževanje, požari

Bioplinarna Gjerkeš (ID 1211)

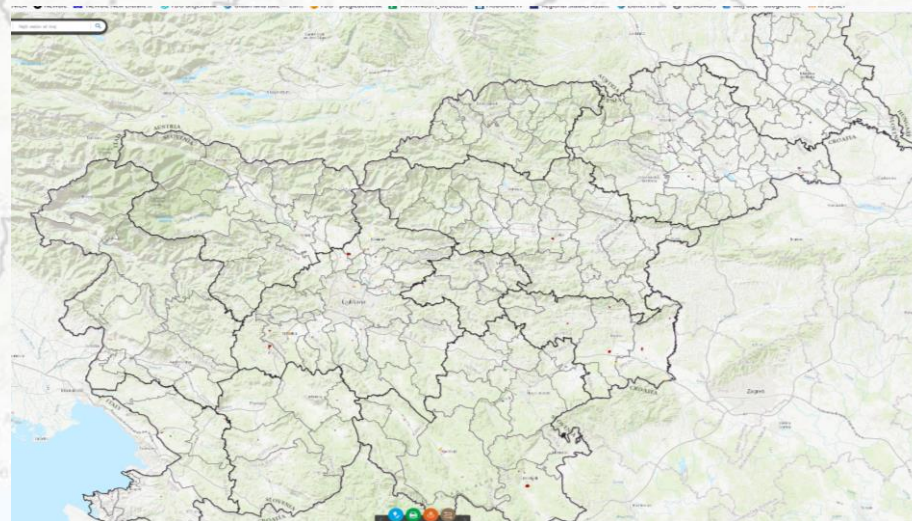
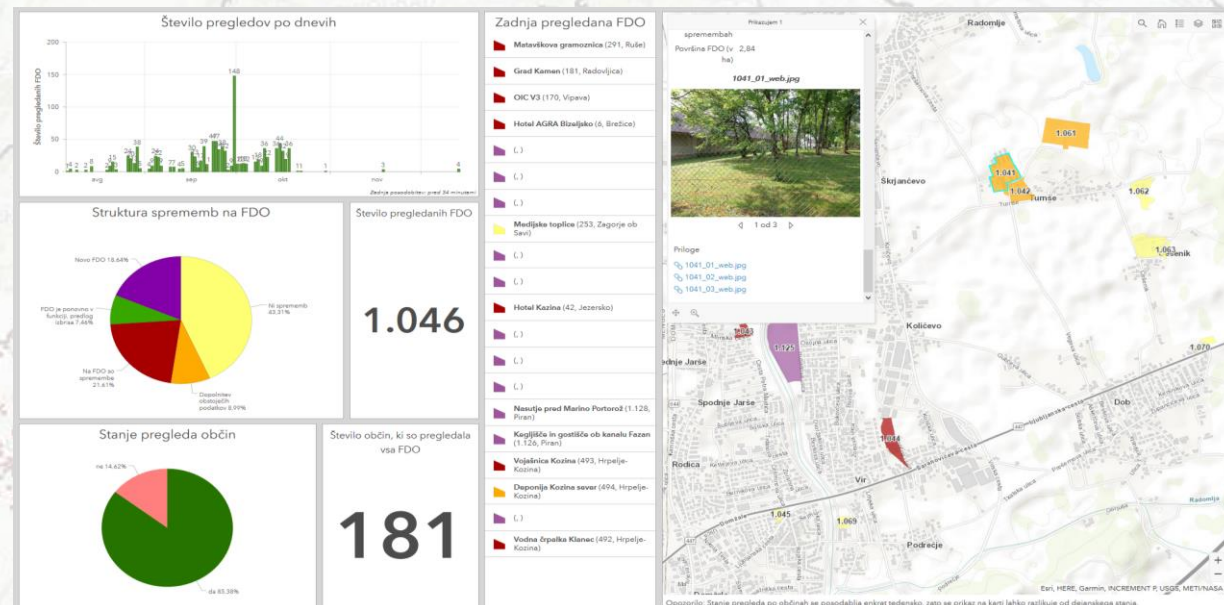
- občina Dobrovnik
- FDO infrastrukture (ostale gospodarske javne infrastrukture)
- nikoli do konca zgrajeno, problem sanacije

Raziskovanje prostora – funkcionalno degradiranih območij - aktivnosti učencev/dijakov

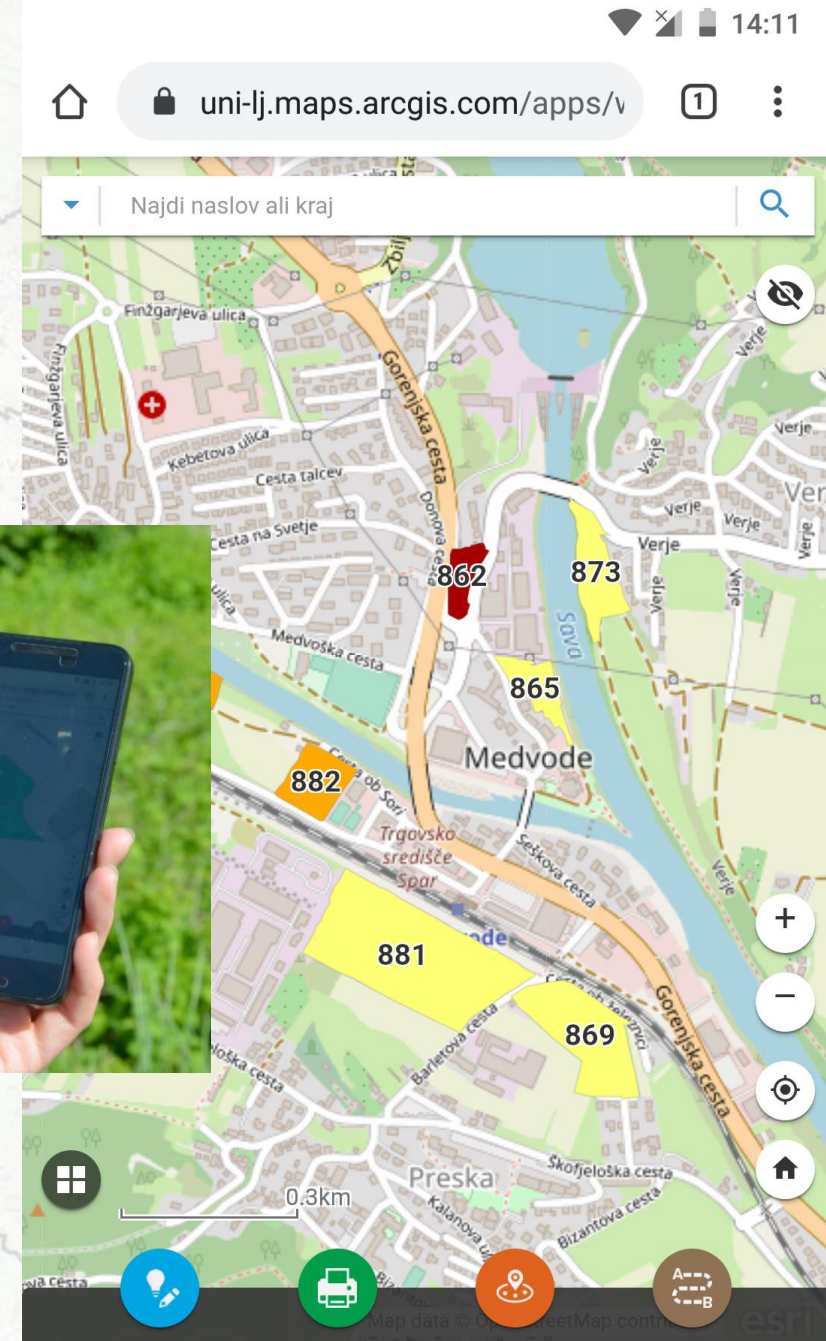
- **Raziskovanje sprememb na obstoječih FDO** - pregled in preverjanje posredovanih sprememb na terenu – terenski ogledi, fotografiranje.
- **Iskanje novih degradiranih območij**, pridobivanje informacij o območjih, terenski ogledi, fotografiranje, zaris (ali točkovni vnos).
- Mogoča je tudi dopolnitev podatkov iz drugih virov (nadaljnje raziskovanje, ARSO (kazalci okolja), iObčin (<https://www.iobcina.si/>) ...).
- Informacije in podatki, pridobljeni neposredno s strani predstavnikov občin (intervju).
- Dodatne informacije prebivalcev, sosedov, sorodnikov.

Uporaba aplikacije – vir informacij in orodje

- Vključuje določen nabor FDO, osnovne informacije
- Seznanjanje z razmerami na območju občine/naselja
- Hiter pregled – fotografije
- Orientacija v prostoru
- Dodajamo nove lokacije/območja
- Dodajamo informacije o območjih
- Dodajamo fotografije

Delo na terenu

Ljubljana, 16. 12. 2019

Gradiva in povezave za podporo učiteljem pri delu

- Predstavitev današnjega predavanja; Lampič, Kikec: **Degradirana območja v mestu in proučevanje njihovih vplivov**
 - Predloga delovnih listov;
 - Slikovno gradivo: fotografije izbranih primerov funkcionalno degradiranih območij;
 - Kartografski prikazi, grafični prikazi; prostorski in grafični prikazi razmer v Sloveniji;
- Video (19 minut); Priložnosti in bremena opuščeni in funkcionalno razvrstjeni območij v Ljubljani; 2020. Povezava: https://www.youtube.com/watch?v=eCVng6goPQI&feature=emb_logo
- LAMPIČ, Barbara, KIKEC, Tatjana. Funkcionalno razvrstjen prostor - razmere v Sloveniji in možnost vključevanja vsebine v osnovno- in srednješolsko izobraževanje. *Geografija v šoli*, ISSN 1318-4717, 2019, letn. 27, št. 2, str. 8-21.
- ARSO, *Kazalci okolja v Sloveniji*. Funkcionalno razvrstena območja. Povezava: <http://kazalci.arso.gov.si/sl/content/funkcionalno-razvrstena-obmocja>
- Aplikacija FDO (Geodetski inštitut RS) – pregled stanja in osnovna analitika. Povezava: http://crp.gis.si/bf_map

V pripravi:

- Spletna/mobilna aplikacija za vnos degradiranih območij – objava na spletišču Uporabna geografija. Povezava: <http://uporabna.geografija.si/> (aplikacije)
- Primer raziskovanja degradiranih območij - Srednje šole Domžale (objava v eni izmed naslednjih števil Geografije v šoli)

